

Noordepartese Grauwe Ganzen *Anser anser* in Nederland

Nordic Greylag Geese *Anser anser* in the Netherlands

NORDIC GREYLAG GOOSE WORKING GROUP

De laatste jaren is het aantal Grauwe Ganzen in NW-Europa sterk toegenomen. In Zweden broedden in het begin van de jaren zestig 200-300 paar, in de daaropvolgende decennia nam dit aantal toe en in het begin van de jaren tachtig was het aantal gestegen tot 2000-2200 paar. De populatie neemt nog steeds toe. De toename had tot gevolg dat de soort zich in nieuwe gebieden vestigde, zoals de meren in ZW-Skåne, het zuidelijkste deel van Zweden, waar in het begin van de jaren zestig nog geen Grauwe Ganzen broedden en waar zich nu broedplaatsen bevinden van enkele honderden paren. Ook na het broedseizoen worden deze gebieden in toenemende mate gebruikt. Hoewel bekend was dat ruiende Grauwe Ganzen zich op enkele plaatsen concentreerden, ontbrak informatie over de herkomst van deze vogels. Evenmin waren er gegevens over uitwisseling tussen gebieden en over de trekroutes. In de Noordepartese ruiengebieden waren in het verleden al Grauwe Ganzen gevangen en op de traditionele wijze geringd, maar dit leverde niet genoeg informatie op om de lacunes in de kennis aan te vullen.

In 1984 werd door de *Nordic Council for Wildlife Research* een werkgroep opgericht die tot taak kreeg een studie op te zetten naar de trekbewegingen en andere aspecten van de biologie van de Noordepartese populaties van de Grauwe Gans. Daartoe werd een programma opgezet om Grauwe Ganzen te merken met een halsband.

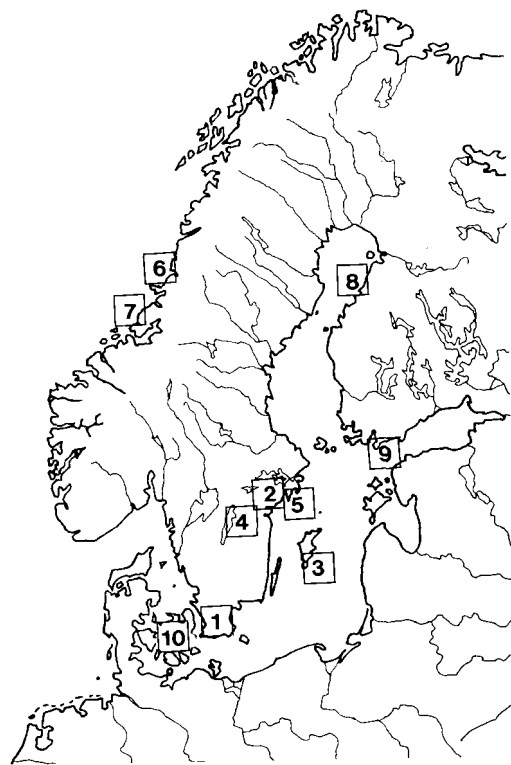
Aantal gemerkte Grauwe Ganzen

Dit artikel behandelt de resultaten over de jaren 1984-86. Het vangen begon op kleine schaal in 1984 met het merken van 31 Grauwe Ganzen in Öster-Malma, gelegen op ongeveer 100 km ten zuidwesten van Stockholm (Zweden); in ZW-Skåne werden 11 ganzen gevangen. Na drie jaar waren 425 ganzen met een halsband gemerkt: Öster-Malma 116, ZW-Skåne 250, Gotland (ruiende ganzen) 48, Tåkern 3 en de Stockholm-archipel 8. In Finland werden in 1985 en 1986 op twee plaatsen in totaal 65 Grauwe Ganzen van een halsband voorzien. In Noorwegen werden voor het eerst in 1986 67 ganzen gemerkt in Trøndelag en in Nordland, Midden-Noorwegen. Het ringprogramma werd in 1987 voortgezet, nu ook in Denemarken (figuur 1).

Trekbewegingen en overwinteringsgebieden

Het grote aantal gemerkte ganzen leidde tot veel terugmeldingen, zowel in Scandinavië als daarbuiten: 103 ganzen uit ZW-Skåne werden in totaal 406 keer buiten Zweden teruggemeld, 80 vogels uit Öster-Malma 278 keer en 31 Gotlandse vogels 77 keer. Van de 67 Noorse vogels werden er 45 126 keer uit het buitenland gemeld (tabel 1).

Er ontstond een redelijk goed beeld van de algemene verplaatsingen van de ganzen uit Öster-Malma (figuur 2). In 1985/86 werden maar liefst 43 ganzen uit gebieden buiten Zweden teruggemeld

Figuur 1. De gebieden waar in Scandinavië Grauwe Ganzen werden gemerkt. *Marking places of neck banded Grey Lag Geese in Scandinavia.*

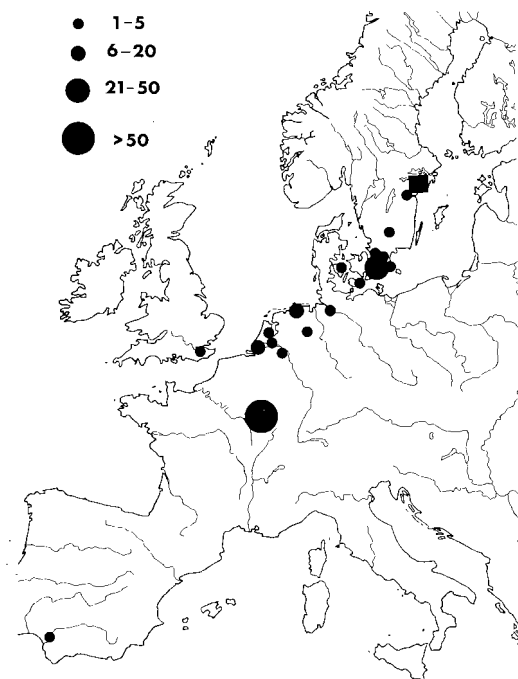
(1) ZW-Skåne, (2) Öster-Malma, (3) Gotland, (4) Tåkern, (5) Stockholm-archipel, (6) Leka, Noord-Trøndelag, (7) Frøya, Zuid-Trøndelag, (8) Hyönö, (9) Inko, (10) Stigsnaes.

Tabel 1. Aantal gemerkte Grauwe Ganzen van ZW-Skåne (Sk), Öster-Malma (ÖM), Gotland (Gd) en Noorwegen (N) dat in andere landen werd waargenomen (van elk individu is per land en per seizoen slechts één waarneming opgenomen). *Numbers of marked Greylag Geese from SW. Scania (Sk), Öster-Malma (ÖM), Gotland (Gd), and Norway (N) seen in other countries (each individual has been noted only once per season for each country).*

Land Country	Sk	ÖM	Gd	N
Noorwegen	1	0	0	—
Denemarken	11	3	2	2
DDR	5	0	15	0
BR Duitsland	4	2	3	0
Nederland	63	25	15	34
Engeland	0	1	0	0
Frankrijk	8	55	2	0
Spanje	59	4	10	24
Algerije	0	0	1	0
Aantal ganzen*	103	80	31	45

* Total number of geese

(in 1984-85 waren er 68 van een halsband voorzien), waarvan 26 ganzen werden waargenomen in het Lac du Der (departement Marne, Frankrijk), een plek waar ongeveer 250 Grauwe Ganzen overwinterden, zeer waarschijnlijk alle afkomstig uit

Figuur 2. Waarnemingen van Grauwe Ganzen gemerkt op Öster-Malma (■) uit de periode september-februari (individuen die meerdere malen in hetzelfde seizoen in hetzelfde gebied werden waargenomen, zijn als één waarneming geteld). *Records of Greylag Geese neck banded on Öster-Malma (■) in September-February (individuals which have been reported more than once in the same area during the same season have been included as one record).*

Öster-Malma. Verscheidene ganzen werden de gehele winter door waargenomen. In 1986/87 werden 39 vogels uit Frankrijk teruggemeld. Niet minder dan 55 van de 80 uit het buitenland gemelde ganzen werden hier waargenomen. Een groot aantal van deze vogels werd eveneens in Nederland gezien, slechts vier ganzen zijn tot nu toe uit de Coto de Doñana teruggemeld en één gans werd in Engeland waargenomen.

De Grauwe Ganzen uit ZW-Skåne vertonen een ander beeld. De twee belangrijkste pleisterplaatsen voor deze groep liggen in Nederland en de Coto de Doñana. In 1985/86 werden 29 individuen in de Coto de Doñana waargenomen, in 1986/87 werden 41 ganzen uit Spanje teruggemeld, waarvan twee uit Villafafila (Noord-Spanje). Zichtwaarnemingen uit Nederland kwamen zowel tijdens de najaars- en voorjaars trek als in de winter. De Grauwe Ganzen die tijdens de rui op Gotland zijn gemerkt, vormen een meer heterogene groep (zie ook tabel 1). Dank zij ouder ringonderzoek weten wij dat Grauwe Ganzen uit Midden-Europa ruilen op Gotland en het was daarom niet onverwacht dat van de 31 buitenlandse meldingen er 15 uit de DDR afkomstig waren. Eén gans werd in de winter 1985/86 uit Algerije teruggemeld.

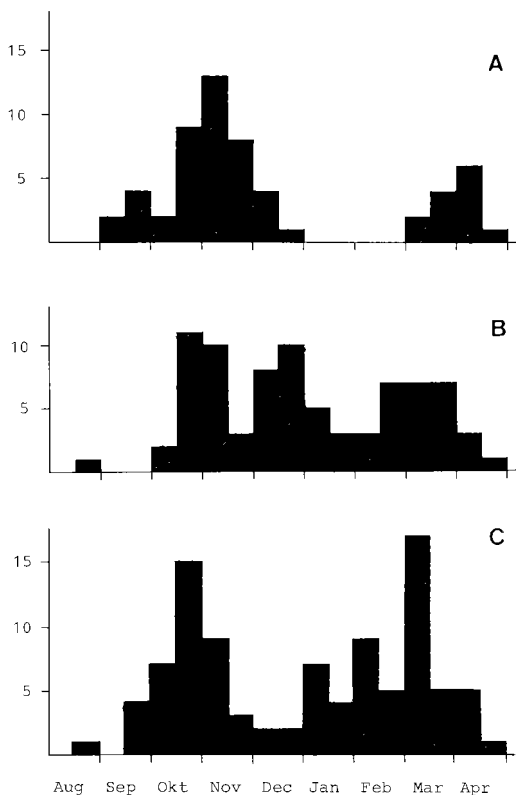
De in Noorwegen geringde ganzen werden teruggemeld uit Denemarken (voorjaars trek), Nederland en Spanje. In Nederland werden zelfs 34 van de 45 uit het buitenland gemelde vogels gezien. De meeste Spaanse zichtwaarnemingen kwamen uit de Coto de Doñana, vier vogels werden gezien in Noord-Spanje.

De Finse vogels leverden weinig waarnemingen op. Drie ganzen werden in de herfst in Oostenrijk gezien en één vogel in Denemarken. Bovendien kwam er in 1987 een zomerwaarneming uit de Oostvaardersplassen.

Noordeuropese Grauwe Ganzen in Nederland

De teruggemeldingen uit Nederland laten zien dat de ganzen uit Noorwegen, ZW-Skåne en Öster-Malma verschillende maanden van het jaar in Nederland verblijven (figuur 3). Uit de voorlopige resultaten kan worden afgeleid dat de Noorse ganzen Nederland passeren tijdens de voorjaars- en najaars trek: er zijn weinig waarnemingen in december en geen meldingen in januari; in februari werd één Noorse familie waargenomen, maar dit kunnen al weer ganzen op voorjaars trek zijn geweest. De winterwaarnemingen uit deze groep komen alle uit Spanje.

De ganzen uit ZW-Skåne zijn in hoofdzaak ook doortrekkende vogels met waarnemingspieken in oktober en maart. Bovendien werd een aanzienlijk aantal winterwaarnemingen uit verschillende delen van Nederland gemeld. De piek van de Noorse vogels valt in vergelijking met die van de ganzen uit

Figuur 3. Terugmeldingen uit Nederland van gemerkte Grauwe Ganzen afkomstig uit (A) Noorwegen, (B) Öster-Malma en (C) ZW-Skåne (van ieder individu werd slechts één waarneming per halve maand opgenomen). *Records within the Netherlands of neck banded Greylag Geese from (A) Norway, (B) Öster-Malma, and (C) SW. Scania during autumn, winter, and spring 1984/85-1986/87 (of each individual only one observation has been included per half month).*

ZW-Skåne later, zowel in de herfst als in het voorjaar.

De vogels uit Öster-Malma vertonen een ander patroon. De grootste wegtrek vindt begin oktober plaats. De terugmeldingen beginnen eind oktober, waarna het aantal geleidelijk afneemt tot het moment waarop de ganzen in het voorjaar terugtrekken. Het aantal terugmeldingen is tot op heden te gering om een gedetailleerde analyse te kunnen maken van het doortrekpatroon door Nederland. Twee in Nederland waargenomen ganzen die in Öster-Malma waren gemerkt, werden later in het seizoen bij Lac du Der aangetroffen. Drie andere vogels werden in het winterseizoen in Nederland waargenomen en in de volgende winter bij het Lac du Der. Van de in ZW-Skåne gemerkte vogels werden er tien eerst tijdens de doortrek in de herfst in Nederland gezien en even later in de Coto de Doñana; nog eens acht vogels waarvan bekend was dat zij in Spanje overwinterden, werden in Nederland tijdens de voorjaars trek waargenomen. Een

andere overwinteraar uit Spanje werd in Nederland tijdens de najaars- en voorjaars trek gemeld. Een vogel werd in hetzelfde seizoen in zowel de DDR, Nederland als Spanje waargenomen.

Van de Noorse ganzen werden er 13 zowel in Nederland als Spanje afgelezen. Drie ganzen werden zowel tijdens de najaars- als de voorjaars trek waargenomen. Het merendeel van de Noors- Nederlandse ganzen werd in de Dollard en het Lauwersmeer gezien. Tijdens de voorjaars trek kwam ook een aantal terugmeldingen uit Flevoland, vooral uit de Oostvaardersplassen en omgeving. De ganzen uit ZW-Skåne komen in Nederland meer verspreid voor. Een aantal werd gezien in Flevoland. Terugmeldingen uit de Dollard kwamen verhoudingsgewijs weinig voor, terwijl er veel uit het Deltagebied afkomstig waren. De ganzen uit Öster-Malma werden vooral in de Dollard afgelezen, maar ook uit andere gebieden werden er teruggemeld.

Een aantal Noordepse ganzen werd tijdens de ruiperiode in de Oostvaardersplassen waargenomen: in 1986 acht vogels uit ZW-Skåne en in 1987 negen. De vogels maakten hier echter niet alle de rui door: een vogel die hier eind mei werd waargenomen, werd ruiend in een kleine groep op een meer in Skåne aangetroffen. Van de in 1986 tijdens de rui op Gotland gemerkte vogels werden vijf in mei-juni 1987 uit de Oostvaardersplassen teruggemeld. Een van de in 1985 gemerkte ganzen werd eveneens in de Oostvaardersplassen waargenomen.

Waarnemingen binnen Scandinavië

De vogels uit Öster-Malma hebben tijdens de herfst trek een aantal waarnemingen opgeleverd in ZW-Skåne en enkele verspreide waarnemingen elders in Zweden. Een jonge vogel werd zelfs helemaal in het noorden bij Luleå aan de Botnische Golf gezien. De vogels van Gotland werden aangetroffen op pleisterplaatsen in Zuid-Zweden, vooral in ZW-Skåne. De in ZW-Skåne gemerkte vogels leverden weinig Zweedse terugmeldingen buiten ZW-Skåne op. Veldwerk in de vanggebieden in Öster-Malma en ZW-Skåne leverde een groot aantal zichtwaarnemingen op van teruggekeerde ganzen en van lokale verplaatsingen. Van de adulte ganzen die de winter overleefden, keerden de meeste terug naar hun broedgebieden. Bovendien werd een groot aantal waarnemingen van terugkerende jonge dieren ontvangen.

In 1985 werden ten minste 53 van de 102 gemerkte jongen vliegvlug. In het najaar van datzelfde jaar werden 48 vogels regelmatig in ZW-Skåne gezien. Een werd in de herfst in Zweden niet waargenomen, maar verscheen in de winter in Spanje. Er werden 22 ganzen buiten Zweden gezien en vier werden als dood teruggemeld. In het voorjaar van 1986 werden 14 tweede-kalenderjaar vo-

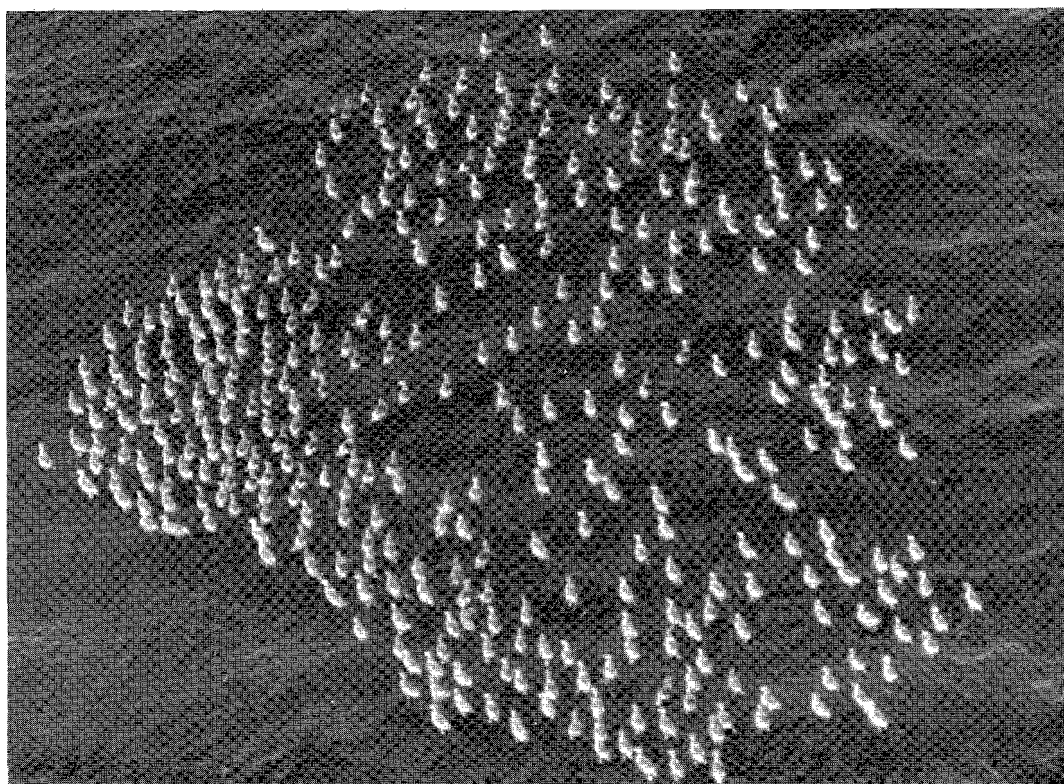
gels in ZW-Skåne waargenomen, meestal voor korte perioden. Hiervan werden zeven ook in de herfst in ZW-Skåne gezien. Tien jonge ganzen die niet in het voorjaar in ZW-Skåne werden waargenomen, werden daar wel in het najaar gezien. Van deze vogels keerden 18 in 1987 naar Skåne terug, één vogel werd aangetroffen op een nest bij het meer waar hij in 1985 was gemerkt. Van de Finse vogels werden in de jaren na het merken geen terugmeldingen uit Finland ontvangen. In Noorwegen kwamen enkele terugmeldingen uit 1987 binnen.

Interessante individuele verplaatsingen

Eén van onze tot nu toe interessantste families werd in 1985 gevangen op het Yddingenmeer in Skåne. De adulte vogels en twee van de drie jongen (beide ♀♀) werden gemerkt (F34, F35, F11, F15). Al in midden oktober van hetzelfde jaar was de familie in de Coto de Doñana aanwezig en bleef daar tot ten minste 6 februari. Midden maart kwamen de adulte vogels terug en begonnen zonder succes te broeden bij het Yddingenmeer. Het paar vertrok daarop naar de Oostvaardersplassen, ruide daar en keerde eind juli terug naar Skåne, waar zij twee maanden bleven. F11 werd eenmaal in april

in Skåne gezien, voordat zij wegging om elders te ruïen. Half augustus werd zij in Denemarken gezien en vier weken later was zij terug in Skåne, waar zij bleef tot begin oktober. F15 keerde in april terug naar Skåne, verdween tijdens de ruiperiode, maar was in juni weer aanwezig en bleef alleen tot 25 augustus, de dag waarop zij zich bij haar ouders aansloot. Vanaf half december tot half februari werden de vier vogels bij verschillende gelegenheden samen gezien in de Coto de Doñana. In het voorjaar van 1987 keerden zij alle vier terug naar het Yddingenmeer. Begin mei vonden wij F35 en F11 elk op een nest. Het oude paar (F34-F35) was succesvol, het legsel van F11 mislukte. Ook dat jaar verdween F15 tijdens de ruiperiode.

Van een andere familie uit Skåne werden in hetzelfde jaar alle kuikens gemerkt, terwijl de adulte vogels niet werden gevangen (AAA, AAC, Q16, A18, A40, A42, A44, A46). Twee kuikens werden niet vliegvlug (A40, A42) en Q16 viel begin juli ten prooi aan een vos. De rest van de familie bleef bij elkaar in Skåne, waar zij werd waargenomen op de ringplaats op 18 oktober. Twee dagen later werd de familie in de Dollard gezien. Vier weken erna werden AAC, A44 en A46 uit de Coto de Doñana gemeld, terwijl AAA en A18 vermoedelijk al dood waren. Begin december werden de stoffelijke resten

Groep ruiende Grauwe Ganzen, 24 juni 1976, Gotland, Zweden (Rolf Beinert). *Flock of moulting Greylag Geese Anser anser.*

van AAA in de Coto de Doñana gevonden. Eind april 1986 werd A44 teruggemeld uit Zuid-Noorwegen en vervolgens in begin juni uit de Oostvaardersplassen. Eind augustus was A44 terug in Skåne, bleef daar een maand en werd vervolgens in oktober in Denemarken gezien. A46 bezocht in mei Skåne alvorens naar de Oostvaardersplassen te vliegen om er de rui door te maken. De vogel verbleef in september en oktober in Denemarken om vervolgens door te vliegen naar Spanje, waar hij in oktober één keer werd waargenomen. AAC werd van juli tot oktober 1986 in Skåne waargenomen en werd in de winter daaropvolgend uit de Coto de Doñana teruggemeld. In 1987 keerden AAC en A46 naar Skåne terug, maar zij waren blijikbaar te jong om tot broeden te komen.

Slotopmerkingen

Uit dit artikel wordt duidelijk dat wij na een paar jaar al een vrij aardig inzicht hebben in de algemene trekbewegingen van de drie hoofdgroepen van gemerkte ganzen. De gegevens van de Noorse groep beslaan slechts één seizoen en wij missen gegevens van andere belangrijke gebieden, waar daarom in de toekomst met merken wordt begonnen. Wij beschikken over gedetailleerde gegevens van verplaatsingen van relatief weinig individuen. Het lijkt erop dat de Noordeuropese Grauwe Ganzen unieke mogelijkheden bieden om met behulp van halsbanden trekroutes te bestuderen, omdat er zoveel vogelaars langs de gehele route actief zijn. Met voortgezette of zelfs toegenomen steun van waarnemers hopen wij dat wij in staat zijn een aantal individuen en families het grootste deel van het jaar en over verschillende jaren te volgen. Nederland

neemt een vooraanstaande plaats in voor Noord-europese ganzen.

Wij hopen dat vogelaars zullen doorgaan met in de komende seizoenen uit te kijken naar gemerkte ganzen. Aarzel niet waarnemingen van Grauwe Ganzen die van een blauwe halsband voorzien zijn, door te geven aan onderstaand adres, ook al denkt u dat anderen dit al hebben gedaan. Alle waarnemingen zijn van belang. Iedere inzender ontvangt een computeruitdraai met alle waarnemingen van de gemelde vogels.

De Nordic Greylag Goose Working Group bestaat uit Å. Andersson (Zweden;coördinator), A. Follestad (Noorwegen), J. Madsen (Denemarken), L. Nilsson (Zweden), H. Persson (Zweden), M. K. Pirkola (Finland), N. C. Preuss (Denemarken) en N. Röv (Noorwegen).

Summary

This paper deals with the preliminary results of a Nordic neck banding programme on the Greylag Goose. The marking started in Sweden in 1984, in Finland in 1985, in Norway in 1986, and in Denmark in 1987. Sightings of individually recognizable birds make clear that geese from different Nordic regions have separate wintering areas. Attention is paid to the role of the Netherlands during the moulting period (Oostvaardersplassen) and during migration (Dollard, Lauwersmeer, Oostvaardersplassen, Delta area).

*Nordic Greylag Goose Group,
c/o Leif Nilsson, Ecology Building,
S-223 62 Lund, Zweden*

Aanvaard voor opname 1 april 1988

